

کنترل شیرفلکه رودخانه‌های بزرگ منطقه با طرح‌های داپ و گاپ ترکیه

همسایه آب را برد

شرق، شیرفلکه آب منطقه به دست ترکیه افتاده و حالا این کشور با پروژه‌های عظیم گاپ و داپ سرچشمه رودهای بزرگ دجله، فرات و ارس را به کنترل کامل خود درآورده است و ایران، عراق و سوریه مدعی هستند این پروژه‌ها آنها را گرفتار مشکلات اقلیمی، اقتصادی و حتی اجتماعی می‌کند.
اتفاقی که البته برخی از کارشناسان از آن به‌عنوان ابزار قدرت‌نمایی ترکیه در منطقه یاد می‌کنند و برخی دیگر مانند عیسی کلانتری، رئیس سابق سازمان محیط زیست ایران، آن را فراقملی و بزرگ‌نمایی می‌دانند.

قدرت‌نمایی ترکیه با آب

شیرفلکه آب منطقه در دست ترکیه افتاده است. این خلاصه دو پروژه گاپ و داپ است که ترکیه مدت‌هاست کلید زده و با جدیت پیش می‌برد. دو رودخانه مهم دجله و فرات که زندگی مردم عراق و سوریه به آن وابسته است، از ترکیه سرچشمه می‌گیرد و حالا ترکیه با پروژه عظیم گاپ کنترل کامل سرچشمه این دو رودخانه را در دست گرفته و در شمال غرب ایران، جایی نزدیک گوش راست گربه نقشه، رودخانه خروشان ارس جاری است که از منطقه آریاجای آنتولی ترکیه جاری می‌شود. ترکیه در این منطقه هم پروژه داپ را پیش می‌برد و شیرفلکه رودخانه ارس را به دست گرفته است. در طرح گاپ با طرح جنوب شرق آنتولی ۲۲ سد و ۱۹ نیروگاه برق پیش‌بینی شده و در این بین سد ایلپسو که یک پروژه عظیم برقایی روی رود دجله است، با هدف تولید ۱۲۰۰ مگاوات برق برای جنوب شرقی ترکیه طراحی شده است. ترکیه ساخت این سد را از سال ۲۰۰۶ آغاز کرد و در دسامبر ۲۰۲۰ تولید انرژی در آن به ظرفیت کامل رسید. سد ایلپسو دومین سد بزرگ مساحت بیابان‌ها در این کشور شده‌اند. او تأکید می‌کند که عراق بیشتر از منابع سطحی آب مانند رودخانه‌ها استفاده می‌کند اما حکومت‌های این کشور در بحران آب عراق کم مقصر نیستند و در زمان جنگ ایران و عراق، عراقی‌ها بسیاری از تالاب‌های این کشور را به صورت عمدی خشک کردند تا مانع سنگرگرفتن مخالفان در این مناطق شوند. هرچند عراق علاوه بر ترکیه، ایران را هم متهم به کنترل آب کرخه و ممانعت از ورود آن به هورالعظیم می‌کند اما به گفته فهمی سهم مشکلات آبی عراق از سمت ترکیه بسیار بزرگ است و با اختلافات آبی ایران و عراق قابل مقایسه نیست. با

واقعیت افزایش مالیات اصناف از طریق تراکنش‌های بانکی

کسزار آقایی، کارشناس مسائل اقتصادی-پولی:
داستان بلیشوی مالیاتی اخیر از کجا آغاز شد؟ در سال ۱۳۹۷ تصمیم سازمان امور مالیاتی بر آن شد که دسترسی به اطلاعات درآمدی اشخاص حقوقی را از طریق پایانه‌های فروشگاه‌های (دستگاه POS) برقرار کند که هدف از این موضوع رصد محصولات اجراه‌ای و دستگاه‌های کارتخوان، رصد وجوه و مبارزه با پول‌شویی و اعمال مقررات سخت‌گیرانه در مقابله با اقدامات مجرمانه تبادل مالی بود. اما از آنجا که بسیاری از اصناف به‌نحای مختلف از زیر بار دریافت هر ورودی درآمدی و کشیدن کارت بانکی در پایانه‌های فروش خودداری می‌کردند، تا متوجه رصد اطلاعات از طریق ابزارهای پرداخت جهت تشخیص مالیات شدند، به نشانه مقابله با این اقدام سازمان‌های نظارتی، اشخاص حقوقی از روش‌های جایگزین همچون دریافت نقدی، انتقال مبلغ دریافتی به حسابی غیر از حساب شرکت، مطب، فروشگاه و… استفاده کردند و در عمل سازمان امور مالیاتی و بانک مرکزی را وادار به مقب‌نشینی از موضع خود کردند. البته دلیل اصلی آن عدم همبستگی بین نیاز اشخاص حقوقی به ابزارهای پرداخت ازجمله پایانه‌های فروشگاه‌های بود. خودبه‌خود این موضوع به تأخیر افتاد که با فراگیرشدن ویروس کرونا و اجبار به استفاده فراوان اشخاص حقوقی از این ابزار پرداخت و پرداخت‌های الکترونیک، بانک مرکزی و سازمان امور مالیاتی مجدداً فرصت را غنیمت دانسته و با توجه به اطلاعات کارت‌ها و تشخیص صاحبان حساب‌ها، هم‌اکنون به صورت جدی رصد تراکنش‌های بانکی را انجام داده و آن را مبنایی برای شناسایی و جریان وجوه درآمدی اشخاص حقوقی قرار داده‌اند. با این وجود، نظر به اعتراضات اخیر اصناف، واضح است به دلیل عدم یکپارچگی و شفافیت اطلاعات، تاکنون مالیاتی کمتر از آنچه را باید می‌پرداختند، پرداخت کرده و هم‌اکنون که بر اساس قانون باید بر اساس درآمد مالیات پرداخت کنند، شروع به اعتراض کرده‌اند که این موضوع مربوط به قاعده فرار مالیاتی نه افزایش مالیات است.

استفاده از تراکنش‌های بانکی هرچند نماد تشخیص مالیات به کمک پایگاه‌های اطلاعاتی است، اما باید آن را نمودی از تقابیل رازداری بانکی و شفافیت مالیاتی نیز به‌شمار آورد. در سال ۲۰۰۹ تاکنون کشورهای گروه G20 بیان عصر رازداری بانکی را اعلام کردند و در کنار کاهش هرچه بیشتر محدودیت‌های داخلی برای دسترسی ناهادهای مالیاتی به اطلاعات بانکی، کشورهای زیادی در تلاش هستند تا بسترهای حقوقی لازم جهت انواع تبادل اطلاعات بانکی با هدف بهره‌برداری مالیاتی را فراهم کنند. اساساً نقش بررسی تراکنش‌های بانکی در مبارزه با پول‌شویی، راستی‌آزمایی اسناد و مدارک مالی مؤذیان، شناسایی و پیشگیری از جرائم مالیاتی غیرقابل شناساان است و همچنین اثر این موضوع در حسابرسی مبتنی بر ریسک نیز درخور توجه است (عبداللهی، ۱۳۹۹). به‌خاطر بیابوریم در آبان سال ۱۳۹۸ قانون پایانه‌های فروشگاه‌های و سامانه مؤذیان به تصویب رسید و بر اساس بند قانونی آن، دولت و سازمان امور مالیاتی ملزم شدند ظرف مدت ۱۵ ماه این قانون را اجرا کنند و از دی‌ماه سال ۱۳۹۹ این قانون اجرائی نشود؛ به بیانی مالیات سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ باید بر اساس قانون پایانه‌های فروشگاه‌های و سامانه مؤذیان اجرا شود. لذا چندی پیش یکی از پیامک‌هایی که برای همه افرادی که دستگاه کارتخوان داشتند، ارسال شد با این مضمون بود: «دارنده محترم کارتخوان، ثبت‌نام شما انجام شد. طی مدت ۱۵ روز برای تکمیل اطلاعات به سامانه سازمان امور مالیاتی مراجعه و اطلاعات خود را کامل کنید، در غیر این صورت دستگاه کارتخوان شما قطع خواهد شد». در راستای همین اقدام، مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پول‌شویی بانک مرکزی، به منظور مقابله با فرار مالیاتی، مصوبات شورای عالی مبارزه با پول‌شویی را ابلاغ کرد که به موجب آن، شفاف‌سازی تراکنش‌های بانکی را الزامی دانسته و عدم پرداخت مالیات –برگرفته از درآمدهای شناسایی‌شده- را مشمول جرائم سنگین مالیاتی

این حال هم عراق و هم سوریه گرفتار مشکلات سیاسی متعدد و ناامنی هستند و گفت‌وگوهایشان با ترکیه پیرامون بحران آب به نتیجه نرسیده است.

خداحافظی ایران با رود ارس

در ایران اما آنچه بیشتر اهمیت دارد، پروژه داپ ترکیه است؛ پروژه‌ای که گفته می‌شود به معنی خداحافظی ایران با رود ارس است. ترکیه در چارچوب پروژه داپ شش نیروگاه برقایی در ارس احداث کرده و در حال برنامه‌ریزی برای احداث هشت نیروگاه دیگر است. تنها احداث سد کاراکورت، جریان ارس را در سمت ایران بیشتر از یک‌میلیارد و ۶۰۰ میلیون مترمکعب کاهش داده و البته این کشور تأکید کرده که پروژه‌های بیشتری در راه است! پروژه‌هایی مانند سد سویولمز که با ارتفاع ۱۱۳ متر و گنجایش یک‌میلیارد و ۴۰۰ میلیون مترمکعب آب، چهارمین سد بزرگ ترکیه را ایجاد می‌کند. ساخت این سد از اوایل سال ۲۰۲۲ آغاز شده است. این سد بالادست دره آزارات ارمنستان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. آن هم در حالی که ۳۶ درصد محصولات کشاورزی ارمنستان از دره آزارات تأمین می‌شود. مسئله اصلی اینجاست که پروژه گاپ با هدف تولید برق و انرژی برنامه‌ریزی شد و پروژه داپ با هدف تولید محصولات کشاورزی راه افتاده و این مسئله گرفتاری‌های بزرگی برای تأمین آب منطقه شمال غرب و غرب ایران درست می‌کند. کنترل سرچشمه آب ارس به دست ترکیه در شرایطی اتفاق می‌افتد که ایران پروژه بزرگ آب و خاک را سال ۹۸ در منطقه خدآق‌رین به ارزش یک میلیارد دلار از محل اعتبارات صندوق توسعه ملی اجرا کرد تا کشاورزی را در مناطق شمال غرب ایران توسعه دهد و حالا با این اتفاق و محدودیت آب ارس، به نوعی این سرمایه‌گذاری به باد رفته است. هرچند پروژه‌های آبی ترکیه ظاهراً اقتصادی هستند، اما بسیاری از کارشناسان سیاسی منطقه می‌گویند ماجرای گاپ و داپ از قالب پروژه اقتصادی فراتر رفته و حالا یک طرح امنیتی و محلی برای قدرت‌نمایی ترکیه در منطقه است و شاید به این دلیل باشد که این روزها پروژه‌های آبی ترکیه برای ایران مهتر از گذشته شده و ماجرا به کمیسیون امنیت ملی رسیده است.

طالبان هیرمند را روی ایران بست
در شرق ایران هم وضعیت آب‌های مرزی تعریفی ندارد و با وجود آنکه ایران و افغانستان در سال ۱۳۵۱ قراردادی را امضا کرده‌اند که به موجب آن، در هر تائیه ۲۶ مترمکعب آب رودخانه هیرمند به دریاچه هامون ایران اختصاص پیدا کند. افغانستان بارها از پرداخت کامل حقایه ایران سرکنشی کرد و حالا طالبان جریان آب هیرمند را تقریباً به‌طور کامل روی ایران بسته است. هدایت فهمی، مدیرکل سابق منابع آب وزارت نیرو، به «شرق» می‌گوید: طالبان باید سالانه ۷۲۰ میلیون مترمکعب آب هیرمند را به ایران اختصاص دهد، اما این کشور با بستن سد کجکی روی هیرمند مانع شده و تنها آبی که از هیرمند به سمت ایران سرازیر می‌شود میزان آبی است که طالبان کنترل مهران آن را از دست داده و مثلاً رودخانه سیلابی شده است. چندی پیش هم خبر رسید که طالبان حقایه ایران را به شوره‌زار گودزره منحرف کرده و اجازه نداده به ایران وارد شود؛ اتفاقی که چندی پیش حسن کاظمی‌قمی، نماینده ابراهیم رئیسی در امور افغانستان، در گفت‌وگو با ایرنا تأیید کرد اما ر آن را «اشتباه» هیئت حاکم افغانستان خواند.

طرح موضوع آب‌های مرزی فراقملی است!

با تمام این اوصاف اما عیسی کلانتری، رئیس سابق سازمان محیط زیست و وزیر اسبق کشاورزی به «شرق» می‌گوید موضوع آب‌های مرزی فراقملی است. او توضیح می‌دهد که حجم آب‌های مرزی در نهایت بی هفت تا هشت میلیارد مترمکعب است، اما ایران با اضافه‌برداشت بی‌رویه و چند برابر استاندارد ۱۲۰ میلیارد مترمکعب آب‌های زیرزمینی خود را نابود کرده است و حالا ماجرای بحران آب خود را به هفت تا هشت میلیارد مترمکعب آب‌های مرزی تقلیل می‌دهد. او معتقد است سدسازی‌های بی‌رویه، پروژه‌های غیرکارشناسی انتقال آب، رعایت‌نکردن الگوی کشت و همین‌طور کشاورزی با بهره‌وری بسیار پایین منابع زیرزمینی و سطحی آب ایران را غارت کرده است و سیاست‌گذاران به جای پذیرش قصور خود و اصلاح آن، موضوع آب‌های مرزی را بزرگ‌نمایی می‌کنند. کلانتری تأکید می‌کند که راه نجات از جنگ آب با کشورهای منطقه، احیای منابع آب زیرزمینی است.

خبر برگزیده

خبر عجیب وزیر اقتصاد

دولت از حذف ارز ۴۲۰۰ پشیمان شد؟

شرق، دیروز خبر عجیبی در رسانه های ایران از قول احسان خاندوزی، وزیر اقتصاد منتشر شد که برخی آن را به پشیمانی دولت از حذف ارز چهارهزارو ۲۰۰ تومانی تعبیر کردند.

بر اساس این خبر احسان خاندوزی، وزیر اقتصاد اعلام کرده که لایحه دوفوریتی جدیدی برای بازگشت نرخ ارز محاسباتی گمرک به نرخ چهارهزارو ۲۰۰ تومان به مجلس شورای اسلامی ارائه شده است.

تسنیم با اعلام این خبر نوشت که وزیر اقتصاد گفته است: با توجه به تأثیر ارز چهارهزارو ۲۰۰ تومانی بر قیمت تمام‌شده تولید امیدوار هستیم مجلس با فوریت این لایحه موافقت کند. خاندوزی، وزیر امور اقتصاد و دارایی، همچنین در پاسخ به سؤالی درخصوص آخرین وضعیت لایحه دوفوریتی بازگشت نرخ ارز محاسباتی گمرک از نخ ETS به چهارهزارو ۲۰۰ تومان گفت: لایحه قبلی که شامل موارد دیگری نیز بود، به مجلس ارائه شد اما دوفوریت آن مورد موافقت نمایندگان مجلس قرار نگرفت. او افزود: پس از آنکه مجلس شورای اسلامی دوفوریت لایحه قبلی دولت را در موضوع اصلاح نرخ ارز محاسباتی گمرک و برخی موارد دیگر بوجه سال ۱۴۰۱ رد کرد، به جهت اهمیت ویژه این موضوع برای دولت، مجدداً یک لایحه دوفوریتی مستقل و تنها متمرکز بر موضوع بازگشت نرخ محاسباتی گمرک از نرخ ETS به چهارهزارو ۲۰۰ تومان به تصویب هیئت دولت رسیده است.

وزیر اقتصاد ادامه داد: اهمیت این مسئله از این جهت است که نرخ محاسباتی ارز در گمرک تأثیر بالایی در هزینه تمام‌شده تولید دارد و برای آنکه قیمت‌ها در سال ۱۴۰۱ بیش از این افزایش پیدا نکند، دولت تصمیم به بازگشت نرخ محاسباتی گمرک به نرخ سال گذشته گرفته است.

او با بیان اینکه لایحه دوفوریتی جدید با امضای رئیس‌جمهور به مجلس ارسال شده است، گفت: به محض اینکه اعلام وصول این لایحه از سوی هیئت‌رئیس‌ه مجلس انجام شود، این موضوع در دستور کار قرار خواهد گرفت.

وزیر اقتصاد گفت: دربارہ کنترل و مهار نرخ تورم، بانک مرکزی باید برنامه‌ریزی و مطابق آن به مردم وعده دهد اما بنده به‌عنوان سخنگوی ستاد اقتصادی دولت اعلام می‌کنم که کنترل تورم اولویت دولت است و برنامه‌ریزی و تمرکز تمام دستگاه‌های دولتی برای کنترل هر سه منشأ تورم است و مهار و مدیریت تورم در ماه‌های آینده را به مردم وعده می‌دهیم.

یادداشت

توریسم سیاه، توریسم سفید؟

کمال‌الدین دعایی: «توریسم سیاه» یعنی تبدیل مناطق ویرانه و فاجعه‌زده جهان به مقاصد گردشگری و مناسب برای چشم‌چرانی و عکس‌اندازی. پس از پخش سریال چرنوبیل، هجوم توریست‌ها به این شهر متروکه و انتشار تصاویر خوش‌انداز پرزنا و عشوه در کنار بروهت هسته‌ای، جنجال‌برانگیز شد. اما دعوائی که تازگی‌ها در کشور خودمان بالا گرفته، بیشتر ناظر بر دوگانه‌بازی در لوای چیزی است که می‌توان نامش را «توریسم سفید» گذاشت؛ یعنی اینکه کسی بر پس‌زمینه فرش کاشان و گنبد شیخ لطف‌الله بخرامد و به این واسطه ممنوعیت جسد و زنخدان و قفا را به هیچ بگیرد و در حال کمر بستن و قیاس‌کشدن و زلف‌افشاندن عکس بگیرد و بر صفحه بیندازد. البته

در این مورد یک رفتار دوگانه دیگر نیز جلوه‌گر است و آن، جدا از رهایی و لاقیدی، است. چیزی که بیشتر شایان دقت است، رفتار توریستی همگانی است در جایی که پای پروژه و پیمانکاری در میان نیست؛ به‌ویژه در این دوران که سیاحت و زیارت مالا مال از عنصر نمایش شده و نیازمند پخش زنده یا نیمه‌زنده در مجاری مجازی است، هر توریسمی با لاجرم به «فقرت‌رپ» می‌گراید؛ سفید یا سیاه، خوب یا بد. من و شما که به ماسوله، لیقوان، چاپهار و قدم سفر می‌کنیم، به چه اندازه رنج فراگیر روستائیان، کشاورزان و حاشیه‌نشینان را گزارش می‌کنیم؟ توریست مگر می‌تواند اسیر بته‌جقه و رنگین‌کمان نصیرالملک نشود؟ نمایش‌های توریستی کجا به دست‌های بینه‌بسته سیستان و کیرهای توفان‌زده کرمان کار دارد؟ از وطن خودمان در کنار به بیرون می‌گذاریم. وضع از این هم وخیم‌تر است. مسافران وقتی با شب‌گردی‌های وان و صبحانه‌های مدیترانه‌ای کرشمه می‌کنند، فلاکت هزاران زندانی سیاسی اسیر در بند آن دیکتاتور سئودالی را عادی و مخفی می‌کنند؟ یا نمی‌کنند؟ هنگام لذت‌طلبی و لذت‌گستری در چشم‌اندازهای مدهوش‌کننده دوبی و ابوظبی، با همین چند روز آینده در شهرهای سرسام‌آور قطر، حواس کسی به صدها هزار مهاجر مفلس و تباه آسیایی خواهد بود که سال‌هاست برده‌وار برای برپایی برج‌ها و استادیوم‌ها جان کنده‌اند و بسیاری هم مثل علف خشک زیر چرخ توسعه افسانه‌ای آن دیار تلف شده‌اند؟ بروشورهای تبلیغاتی به گردشگران سواحل لاندانگیز بالی هشدار می‌دهد زیر پارکینگ هتل‌های شرق جاوه، استخوان‌های ۵۰ هزار قربانی کشتناره‌های دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ در حال پوسیدن است؟ «هرجا که پری‌رخی‌ست دیوی با اوست» در نهایت پری است که نقش قاب سلفی می‌شود، دیوان‌شاه‌الله کرپه است. البته تفرج هم خوب است و هم لازم، ولی توریستی که سر خود و دوربیش را پیوسته به خوشه‌چینی از مناظر خوشایند سرگرم کرده و دتفه‌های بصری به دیدگران کرامت می‌کشد، عملاً «فقرت‌رپ» می‌کند، دوغاب می‌مالد و سیاهی نهان می‌کند، فارغ از اینکه شماره حساب داده باشد یا نه.

عبداللهی، ح (۱۳۹۹) «تشخیص مالیات بر اساس تراکنش‌های بانکی در نظام حقوقی ایران»، پژوهشنامه

مالیات، شماره ۴۸ (مسلس ۹۶)، زمستان.